

Vec C-208/23

**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora**

Dátum podania:

30. marec 2023

Vnútroštátny súd:

Corte suprema di cassazione

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

22. marec 2023

Navrhovateľka:

AX

PRACOVNÝ DOKUMENT

Predmet konania vo veci samej

Kasačný opravný prostriedok podaný proti rozsudku Corte di appello di Roma (Odvolací súd Rím, Taliansko), ktorým sa nariadilo odovzdanie AX nemeckému súdu v rámci výkonu európskeho zatykača (ďalej len „EZ“) vydaného súdom v Hamburgu. Podľa navrhovateľky, keďže je tehotná a je matkou dievčaťa mladšieho ako tri roky, taliansky súd nemôže povoliť jej odovzdanie bez toho, aby sa najprv uistil prostredníctvom získania ďalších informácií, že dožadujúci štát poskytne každú ochranu potrebnú pre výkon trestu odňatia slobody osoby, o ktorej odovzdanie sa žiada.

Predmet a právny základ návrhu na začatie prejudiciálneho konania

Vzniká otázka, či z článku 1 ods. 1 a 2, ako aj z článkov 3 a 4 rámcového rozhodnutia 2002/584/SVV možno vyvodit' povinnosť vykonávajúceho súdu odmietnuť alebo v každom prípade odložiť odovzdanie tehotnej ženy alebo matky žijúcou s maloletými deťmi.

V závislosti od odpovede na prvú otázku sa ďalej kladie otázka, či sú tieto články rámcového rozhodnutia zlučiteľné s článkami 3, 4, 7, 24 a 35 Charty základných práv Európskej únie, a to aj vzhľadom na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva a ústavné tradície spoločné pre členské štáty.

Prejudiciálne otázky

1. Má sa článok 1 ods. 2 a 3 rámcového rozhodnutia 2002/584/SVV o európskom zatykači vykladať v tom zmysle, že vykonávajúci súd musí odmietnuť alebo v každom prípade odložiť odovzdanie tehotnej ženy alebo matky žijúcej s maloletými deťmi?
2. V prípade kladnej odpovede na prvú otázku, sú článok 1 ods. 2 a 3 a články 3 a 4 rámcového rozhodnutia 2002/584/SVV zlučiteľné s článkami 3, 4, 7, 24 a 35 Charty základných práv Európskej únie, aj z hľadiska judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva a ústavných tradícií spoločných pre členské štáty v rozsahu, v akom vyžadujú odovzdanie tehotnej ženy alebo matky, ktoré má za následok prerušenie jej väzby s maloletými deťmi žijúcimi s ňou v spoločnej domácnosti bez zohľadnenia najlepšieho záujmu dieťaťa?

Uvedené predpisy práva Únie

Články 3, 4, 7, 24 a 35 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“)

Článok 1 ods. 2 a 3 a články 3 a 4 rámcového rozhodnutia 2002/584/SVV ďalej len „rámcové rozhodnutie“)

Uznesenie Európskeho parlamentu z 26. mája 1989 o ženách a deťoch vo väzení

Uznesenie Európskeho parlamentu z 13. marca 2008 o osobitnej situácii žien vo väzení a o vplyve uväznenia rodičov na spoločenský a rodinný život

Uznesenie Európskeho parlamentu z 15. decembra 2011 o podmienkach zadržiavania v EÚ

Uznesenie Európskeho parlamentu z 27. novembra 2014 o 25. výročí Dohovoru OSN o právach dieťaťa

Uznesenie Európskeho parlamentu z 5. októbra 2017 o väzenských systémoch a podmienkach zadržiavania

Odporúčania Výboru ministrov Rady Európy vrátane odporúčaní: R(87)3 a R(2006)2 o európskych väzenských pravidlách; R(2000)1469 o matkách a novonarodených deťoch vo väzení; R(2018)5 týkajúce sa detí uväznených rodičov

Uvedené medzinárodné predpisy

Článok 8 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „EĎLP“)

Článok 3 Dohovoru o právach dieťaťa

Uvedené vnútroštátne predpisy

Legge 22 aprile 2005, n. 69, Disposizioni per conformare il diritto interno alla decisione quadro 2002/584/GAI del Consiglio, del 13 giugno 2002, relativa al mandato d'arresto europeo e alle procedure di consegna tra Stati membri [zákon č. 69 z 22. apríla 2005, Ustanovenia na zosúladienie vnútroštátneho práva s rámcovým rozhodnutím Rady z 13. júna 2002 o európskom zatykači a postupoch odovzdávania osôb medzi členskými štátmi (2002/584/SVV), ďalej len: „zákon č. 69/2005“]:

- v pôvodnom znení článku 18 písm. s) sa stanovilo, že odvolací súd musí odmietnuť odovzdanie, ak osoba, o ktorej odovzdanie sa žiada, je tehotná žena alebo matka detí mladších ako tri roky, ktoré s ňou žijú v spoločnej domácnosti s výnimkou mimoriadne závažných potrieb,
- článok 2 v súčasnom znení stanovuje, že výkon EZ nesmie za žiadnych okolností viesť k porušeniu najvyšších zásad ústavného poriadku talianskeho štátu alebo neodňateľných práv osoby uznaných Ústavou, základných práv

a základných právnych zásad zakotvených v článku 6 ZEÚ alebo základných práv zaručených EDĽP.

Decreto legislativo 2 febbraio 2021, n.10 – Disposizioni per il compiuto adeguamento della normativa nazionale alle disposizioni della decisione quadro 2002/584/GAI, relativa al mandato d’arresto europeo e alle procedure di consegna tra stati membri, in attuazione delle delega di cui all’articolo 6 della legge 4 ottobre 2019, 117 (legislatívny dekrét č. 10 z 2. februára 2021, Ustanovenia na účely úplného prispôsobenia vnútroštátnych právnych predpisov ustanoveniam rámcového rozhodnutia 2002/584/SVV o európskom zatykači a postupoch odovzdávania osôb medzi členskými štátmi, prijatý na základe splnomocnenia podľa článku 6 zákona č. 117 zo 4. októbra 2019, (ďalej len „legislatívny dekrét č. 10/117):

– článok 14 nahradil znenie článku 18 vyššie uvedeného zákona č. 69/2005 a vypustil všetky dôvody povinného odmietnutia odovzdania, ktoré nie sú stanovené aj v rámcovom rozhodnutí.

V súčasnosti platné znenie teda stanovuje, že „odvolací súd odmietne odovzdanie v týchto prípadoch:

- a) ak trestný čin uvedený v európskom zatykači zanikol amnestiou podľa talianskeho práva...;
- b) ak sa ukáže, že vyžiadaná osoba bola v Taliansku odsúdená za tie isté činy právoplatným rozsudkom alebo trestným rozkazom, alebo bolo vydané rozhodnutie o zastavení konania, proti ktorému nemožno viacej podať opravný prostriedok alebo bol vydaný právoplatný rozsudok v inom členskom štáte Európskej únie...;
- c) ak osoba, na ktorú sa vzťahuje európsky zatykač, mala v čase spáchania trestného činu menej ako 14 rokov“.

V súčasnosti teda talianske právne predpisy, ktorými sa vykonáva európsky zatykač, už nestanovujú dôvod odmietnutia odovzdania tehotnej matky alebo matky dieťaťa mladšieho ako tri roky.

Zhrnutie skutkového stavu a konania

- 1 Zatykačom vydaným 22. februára 2022 súd v Hamburgu požiadal o odovzdanie AX za krádež s príťažujúcimi okolnosťami spáchanú 1. júna 2019 v Hamburgu.
- 2 AX je v súčasnosti tehotná a je tiež matkou dievčaťa mladšieho ako tri roky, ktoré s ňou žije v ústave na výkon trestu odňatia slobody. Z tohto dôvodu sa teda domáhala odmietnutia odovzdania.

- 3 Corte di appello di Roma (Odvolací súd Rím) zamietol výhrady navrhovateľky a rozsudkom z 29. septembra 2022 nariadil jej odovzdanie nemeckému súdu s odôvodnením, že v súčasnej talianskej právnej úprave, ktorou sa vykonáva európsky zatykač, sa už nestanovuje dôvod odmietnutia odovzdania tehotných žien alebo matiek detí mladších ako tri roky, ktoré s ňou žijú v spoločnej domácnosti.
- 4 Na Corte di cassazione (Kasačný súd, Taliansko), ktorý je vnútroštátnym súdom, sa navrhovateľka domáha zrušenia tohto rozsudku a keďže je tehotná a matka dieťaťa mladšieho ako tri roky, tvrdí, že jej odovzdanie nemeckému súdu bez predchádzajúceho overenia podmienok výkonu trestu odňatia slobody zaručených v dožadujúcom štáte je v rozpore s rôznymi zásadami a ustanoveniami vnútroštátneho práva, práva Európskej únie a medzinárodného práva.
- 5 V rámci konania pred vnútroštátnym súdom navrhovateľka subsidiárne požiadala aj o prerušenie konania až do vyhlásenia rozsudku Súdneho dvora Európskej únie vo veci C-261/22, ktorá sa týka obdobnej prejudiciálnej otázky položenej Corte di cassazione (Kasačný súd). Uvedená žiadosť o prerušenie konania bola zamietnutá z dôvodu, že právna úprava o európskom zatykači ju výslovne neupravuje, pričom nie je zlučiteľná s prísnyimi časovými obmedzeniami, ktoré stanovuje. Takéto opatrenie by následne zbavilo navrhovateľku možnosti predložiť pripomienky Súdnemu dvoru, čím by bolo porušené jej právo na súdnu ochranu jej základných práv na príslušných fórach.

Hlavné tvrdenia účastníkov konania vo veci samej

- 6 Jediným kasačným dôvodom sa navrhovateľka domáha zrušenia napadnutého rozsudku a tvrdí, že neboli dodržané články 2 a 16 zákona č. 69/2005, viaceré články talianskej Ústavy, článok 3 Dohovoru o právach dieťaťa, článok 8 EDLP a články 7 a 24 Charty základných práv Európskej únie.
- 7 Corte di appello di Roma (Odvolací súd Rím) vychádzajúc zo zrušenia dôvodu odmietnutia v prípade tehotenstva osoby, o ktorej odovzdanie sa žiada, sa nesprávne obmedzil na nariadenie odovzdania navrhovateľky. Naopak takéto odovzdanie nemohlo byť povolené bez predchádzajúceho overenia po získaní ďalších informácií podľa článku 16 zákona č. 69/2005, že dožadujúci štát poskytne potrebnú ochranu na účely výkonu trestu odňatia slobody.
- 8 Navrhovateľka tiež pripomína, že judikatúra Corte di cassazione (Kasačný súd) aj po zrušení dôvodu odmietnutia stanoveného v pôvodnom znení článku 1 písm. s) zákona č. 69/2005 konštatovala, že tehotenstvo predstavuje prekážku odovzdania.

Zhrnutie odôvodnenia návrhu

- 9 Vnútroštátny súd poznamenáva, že zákon č. 69/2005, ktorý predstavuje vykonávací právny predpis rámcového rozhodnutia vo vnútroštátnom práve,

pôvodne v článku 18 písm. s) stanovil, že odovzdanie tehotnej ženy alebo ženy žijúcej v spoločnej domácnosti s deťmi mladšími ako tri roky, sa má odmietnuť. Takýto dôvod odmietnutia však rámcové rozhodnutie nestanovuje.

- 10 S cieľom lepšie zosúladiť taliansky vykonávací právny predpis s rámcovým rozhodnutím sa legislatívnym dekrétom č. 10/2021, najmä jeho článkom 14 zrušili všetky vnútroštátne ustanovenia, ktoré neboli v súlade s rámcovým rozhodnutím, vrátane dôvodu odmietnutia odovzdania tehotných matiek alebo matiek žijúcich v spoločnej domácnosti s deťmi mladšími ako tri roky.
- 11 Vnútroštátny súd však pripomína, že podľa viacerých rozsudkov samotného Corte di cassazione (Kasačný súd), aj keď bol tento dôvod odmietnutia zrušený, samo osebe neznamená, že takéto odovzdanie je prípustné, pretože by mohlo v každom prípade porušiť základné práva osoby, ak by bolo nariadené bez predchádzajúceho overenia vykonávajúcim súdom, že v štáte, ktorý vydal zatykač, sú uznané podmienky pozbavenia osobnej slobody a formy ochrany detí porovnateľné s tými, ktoré zaručuje talianske právo.
- 12 Ináč by došlo k porušeniu základných práv stanovených podľa talianskej Ústavy a EDLP, a preto by sa odovzdanie muselo odmietnuť podľa článku 2 zákona č. 69/2005, ktorý objasnil aj Corte costituzionale (Ústavný súd, Taliansko) vo svojom návrhu na začatie prejudiciálneho konania pred Súdnyim dvorom vo veci C-699/21.
- 13 Corte costituzionale (Ústavný súd) v uvedenom návrhu na začatie prejudiciálneho konania konštatoval, že „výklad vnútroštátneho práva spôsobom, ktorým sa vykonávajúcemu súdnemu orgánu prizná právomoc odmietnuť odovzdanie dotknutej osoby mimo taxatívnych prípadov stanovených zákonom v súlade s ustanoveniami rámcového rozhodnutia na základe ustanovení všeobecnej povahy, akými sú ustanovenia článkov 1 a 2 zákona č. 69/2005 pred zmenami a doplneniami zavedenými legislatívnym dekrétom č. 10/2021 alebo článku 2 tohto zákona v znení platnom v súčasnosti“, je v zjavnom rozpore s prednosťou, jednotou a účinnosťou práva EÚ.
- 14 Corte costituzionale (Ústavný súd) ďalej uviedol, že „členské štáty však nemôžu podmieňovať vykonávanie práva Únie v oblastiach, ktoré podliehajú úplnej harmonizácii, dodržiavaním čisto vnútroštátnych štandardov ochrany základných práv, pokiaľ by to mohlo ohroziť prednosť, jednotnosť a účinnosť práva Únie (rozsudky Súdneho dvora Európskej únie z 26. februára 2013, Fransson, C- 617/10, [bod] 29; z 26. februára 2013, Melloni, C- 399/11, [bod] 60). Základné práva, ktorými je rámcové rozhodnutie podľa článku 1 ods. 3 viazané, sú však práva, ktoré sú uznané právom Európskej únie, a teda aj všetkými členskými štátmi pri vykonávaní práva Európskej únie: základné práva, ku ktorým navyše patria tie isté ústavné tradície spoločné pre členské štáty (článok 6 ods. 3 ZEÚ a článok 52 ods. 4 [Charty]).“

- 15 Vnútroštátny súd sa s týmto výkladom stotožňuje a považuje za potrebné predložiť Súdnemu dvoru prejudiciálnu otázku s cieľom objasniť spoločný štandard ochrany, ako je vymedzený právom Únie, pokiaľ ide o odovzdanie tehotnej ženy, ako aj ženy, matky maloletých detí, ktoré s ňou žijú, a teda určiť, či právo Únie možno vykladať v tom zmysle, že takéto odovzdanie v rámci výkonu európskeho zatykača je, resp. nie je v súlade so základnými právami zaručenými právom Únie, a najmä Chartou aj z hľadiska ústavných tradícií spoločných pre členské štáty, na ktoré tiež odkazuje článok 52 ods. 4 tejto Charty. Odpoveď Súdneho dvora by umožnila dospieť k jednotnému výkladu práva Európskej únie v tejto oblasti.
- 16 Vnútroštátny súd pripomína napríklad rozhodnutia Najvyššieho súdu Spojeného kráľovstva, ktorý zamietol odovzdanie matky v rámci výkonu európskeho zatykača.
- 17 Vnútroštátny súd poukazuje na rôzne rozsudky Súdneho dvora: v rozsudku vo veci C-399/11, Melloni, Súdny dvor v podstate rozhodol, že rámcové rozhodnutie upravuje obmedzenia v oblasti odovzdania vyčerpávajúcim spôsobom, a preto nie je možné zaviesť ďalšie obmedzenia výkonu zatykača, tak prostredníctvom vnútroštátnych vykonávacích predpisov a ani prostredníctvom výkladu vnútroštátnych súdov; v rozsudku v spojených veciach C-404/15 a C-659/15 PPU, Aranyosi a Căldăraru, a v rozsudkoch v spojených veciach C-562/21 PPU a C-563/21, X a Y, a C-354/20 PPU a C-412/20 PPU, L a P, Súdny dvor vyložil právnu úpravu v oblasti EZ tak, že zosúladiť uplatňovanie zásady vzájomného uznávania s ochranou základných práv; hoci Súdny dvor považoval v rozsudku vo veci C-367/16, Piotrowski, odovzdanie maloletých detí, ktoré dosiahli vekovú hranicu trestnej zodpovednosti vymedzenú vnútroštátnym právom v rámci výkonu európskeho zatykača, za zlučiteľné s právom EÚ, zdôraznil potrebu procesných záruk, ktoré zabezpečia, „aby sa v súlade s článkom 24 ods. 2 Charty v prvom rade vždy brali do úvahy najlepšie záujmy detí, na ktoré bol vydaný európsky zatykač“. S odkazom na posledný uvedený rozsudok vnútroštátny súd uvádza, že kritérium najlepšieho záujmu dieťaťa, na ktorom sa musí zakladať rozhodnutie o výkone EZ vo vzťahu k obvinenému alebo odsúdenému dieťaťu, by sa logicky malo vzťahovať aj na deti, ktoré sú oveľa mladšie, žijúce v spoločnej domácnosti so svojou matkou, ktorá je adresátom EZ, a proti ktorým sa nevedie trestné konanie.
- 18 Rovnako Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len: „ESLP“) uviedol, že v súvislosti s výkonom európskeho zatykača členským štátom EÚ by sa mechanizmus vzájomného uznávania nemal automaticky a mechanicky uplatňovať na úkor základných práv (rozsudok ESLP zo 17. apríla 2018, Pirozzi proti Belgicku, body 57 až 64) a že výkon európskeho zatykača je obmedzený rizikom porušenia základných práv hľadanej osoby založeného na „závažných dôvodoch“ (rozsudok ESLP z 9. júla 2019, Romeo Castano proti Belgicku, body 79, 92).

- 19 Keďže rámcové rozhodnutie nestanovuje dôvod odmietnutia odovzdania matky žijúcej v spoločnej domácnosti s deťmi mladšími ako tri roky, zdá sa, že odovzdanie je bezpodmienečne nevyhnutné. Zdá sa však, že táto bezpodmienečná povinnosť odovzdania je v rozpore nielen s vnútroštátnym štandardom, ale aj s európskym štandardom ochrany základných práv, ako je právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života matky, ale a predovšetkým maloletého dieťaťa.
- 20 V tejto súvislosti vnútroštátny súd pripomína, že Európsky výbor na zabránenie mučeniu a neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (CPT) uznal, že väznice neposkytujú vhodné prostredie pre novorodencov a deti a že nútené oddelenie matiek od novorodencov je veľmi nežiaduce.
- 21 Tento súd tiež pripomína, že ESLP poznamenal, že podľa Pravidiel OSN pre zaobchádzanie s väzenkyňami sa rozhodnutia, na základe ktorých sa umožní deťom zostať s ich matkami vo väzení, zakladajú na najlepšom záujme detí (rozsudky ESLP z 26. novembra 2013, X proti Lotyšsku, bod 95; z 24. marca 2016, Korneyková a Korneykov proti Ukrajine, bod 129).
- 22 ESLP nedávno tiež rozhodol, že príkaz na vyhostenie nigérijského štátneho občana zo Spojeného kráľovstva porušil jeho právo na súkromný a rodinný život, pretože povaha a závažnosť spáchaného trestného činu nebola vyvážená najlepším záujmom jeho maloletého dieťaťa (rozsudok ESLP z 24. novembra 2020, Unuane proti Spojenému kráľovstvu, body 86 až 90).
- 23 Podľa vnútroštátneho súdu, keďže nútené oddelenie matiek od maloletých detí žijúcich s matkou v spoločnej domácnosti v rámci výkonu európskeho zatykača môže mať pre tieto deti veľmi vážne dôsledky, ochrana najlepšieho záujmu dieťaťa môže vyžadovať odklad odovzdania matky na čas, ktorý je vo väčšom záujme dieťaťa alebo umožniť odovzdanie dieťaťa spolu s jeho matkou až po overení podmienok pozbavenia osobnej slobody zaručených v dožadujúcom štáte.
- 24 Odovzdanie novorodencov a detí spolu s ich matkou totiž podľa odporúčaní Svetovej zdravotníckej organizácie zo 6. októbra 2010 ukladá orgánom povinnosť primerane zabezpečiť zdravie a blaho dieťaťa (rozsudok ESLP z 24. marca 2016, Korneyková a Korneykov proti Ukrajine, bod 131) a neprijatie opatrení vzhľadom na mimoriadnu zraniteľnosť dieťaťa môže v zmysle článku 3 EDLP predstavovať neľudské a ponižujúce zaobchádzanie pre matku a dieťa (rozsudky ESLP z 24. marca 2016, Korneyková a Korneykov proti Ukrajine, body 140 až 148; zo 17. októbra 2019, G.B. a i. proti Turecku, body 101 až 117 a bod 151; zo 7. decembra 2017, S.F. a i. proti Bulharsku, 2017, body 84 až 93).
- 25 Podľa názoru vnútroštátneho súdu bezpodmienečný výkon odovzdania tehotnej ženy v rámci výkonu európskeho zatykača môže byť konkrétne v rozpore s ochranou materstva a môže byť tiež na ujmu zdravia osoby, o ktorej odovzdanie sa žiada a nenarodeného dieťaťa.

- 26 Výkon trestu odňatia slobody v prípade tehotnej ženy musí v skutočnosti zaručiť štandard stanovený v rôznych uzneseniach Európskeho parlamentu a odporúčaniach Výboru ministrov Rady Európy, ktoré boli citované vyššie.
- 27 Podľa vnútroštátneho súdu je preto potrebné požiadať Súdny dvor o rozhodnutie, aby objasnil, či v rámci právnej úpravy v oblasti EZ uvedenej v rámcovom rozhodnutí je odovzdanie tehotnej ženy bezpodmienečne nevyhnutné, alebo či podlieha predchádzajúcemu overeniu a zlučiteľnosti jej zdravotného stavu s podmienkami výkonu trestu odňatia slobody zaručenými dožadujúcim členským štátom.
- 28 Vnútroštátny súd na záver uvádza, že podľa jeho názoru predložené a zložité otázky výkladu nemožno vyriešiť prostredníctvom možnosti upravenej v článku 23 ods. 4 rámcového rozhodnutia, t. j. dočasného odloženia odovzdania „z vážnych humanitárnych dôvodov“, o ktorom už bolo rozhodnuté, pretože táto forma odkladu výkonu EZ ponechaná v každom jednotlivom prípade na voľnú úvahu súdneho orgánu vykonávajúceho štátu nepredstavuje primeraný prostriedok nápravy na zabezpečenie ochrany základných práv.
- 29 Nakoniec vnútroštátny súd žiada, aby sa vec prejedнала v rámci naliehavého konania podľa článku 107 rokovacieho poriadku Súdneho dvora, keďže ide o rozhodnutie, ktoré sa dotýka základných práv tehotnej matky a malého dieťaťa, ktoré žije len s ňou, a ktoré je nevyhnutné na prekonanie neistoty, ktorá v súčasnosti pretrváva, pokiaľ ide o jej odovzdanie.